

КУРС «ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ»

ТЕМА 1. ПРОФЕСІЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК»: ВИДИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОТЕНЦІЙНІ РОБОЧІ МІСЦЯ

Укладач – Купенко О.В.

Цілі соціальної роботи

- 1) майбутнє, в якому вирішені певні проблеми людей у складних обставинах («соціальний працівник – спеціаліст, діяльність якого спрямована на надання допомоги людям, сім'ям або групам осіб, що потрапили в складну життєву ситуацію»), а також мінімізовані можливості виникнення складних життєвих обставин [Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Марченко та ін.; За заг. ред.: І.Д. Зверевої, Г.М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с., с. 35];
- 2) майбутнє, в якому людина реалізувала певні сподівання щодо власного розвитку: «професія соціального працівника спрямована на соціальну спеціалізовану діяльність ... для реалізації життєвих, потенційно закладених у людині сил для самозабезпечення та саморозвитку» [Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І.Д. Зверева, О.В. Безпалько, С.Я. Марченко та ін.; За заг. ред.: І.Д. Зверевої, Г.М. Лактіонової. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с., с. 210; Белинская А.Б. Основы социальной работы: Учеб. пособие. – М.: ____, 2001. – 228 с., с. 55];
- 3) майбутнє, в якому громада отримала свій розвиток, відбулося накопиченню «потенціалу взаємної довіри та взаємодопомоги, що формується в міжособистісному просторі» [Безпалько, с. 60; Тренінги Народного Фонда. Расширенный каталог / Сост. Карасев Ф.Г., Карасева О.А. – М.: Прометей, 2001. – 128 с., с. 115], жителів залучено у процеси, що відбуваються в громаді, забезпечено спільне й ефективно досягнення цілей [Тренінги Народного Фонда. Расширенный каталог / Сост. Карасев Ф.Г., Карасева О.А. – М.: Прометей, 2001. – 128 с., с. 116].

Цілі соціальної роботи

допомога складних
життєвих обставинах,
запобігання
виникненню таких
обставин

Цілі
соціальної
роботи

сприяння
розвитку
громади

сприяння
розвитку
людини

Потенційні робочі місця

- у владі – фахівці підрозділів соціальних служб;
- у місцевому самоврядуванні – помічники народних депутатів різного рівня;
- у громаді – фахівці громадських організацій, а також органів самоорганізації населення;
- у бізнесі – фахівці відділів соціальних проектів, а також відділів розвитку персоналу.

Функції на потенційному робочому місці

Практичні

- Вчитель соціальних умінь
- Консультант
- Аніматор
- Помічник клієнта
- Вуличний працівник

Посередницькі

- Брокер соціальних послуг
- Координатор випадку
- захисник прав та інтересів клієнта
- Арбітр

Керівні

- Лідер команди
- Керівник персоналу
- Адміністратор

Дослідницькі

- Експерт
- Аналітик
- Дослідник

Сервісні

- Викладач
- Керівник польової практики
- Супервізор

Латентні (приховані)

- Захисник панівного порядку
- Підривач державного устрою
- Брокер у «сірих» тонах
- «Цап-відбувайло»

Соціальний працівник як брокер*

- **Мета:** долучення клієнта до необхідних сервісних послуг.
- **Зміст діяльності:**
 - створення інформаційного банку даних про фактичні і потенційні можливості різноманітних соціальних агентств, включно з діючими соціальними програмами, обсягом послуг та ціновими тарифами, рівнем кваліфікації персоналу, довідковими даними про провідних спеціалістів, змінами у профілі та порядку роботи;
 - визначення спектру запитів клієнтів і надання їм допомоги у пошуку необхідних сервісних служб. Згодом, разом з клієнтом, зважуються всі недоліки і переваги обраної установи, що дає клієнтам реальні аргументи для прийняття рішень — вдаватися чи ні по допомогу до даної соціальної агенції;
 - забезпечення першочергових контактів клієнтів з різними підрозділами системи надання соціальних послуг.

*Брокера (від англ. broker - посередник)

Соціальний працівник як координатор випадку

- **Мета:** покращення якості життя клієнта через міждисциплінарний та міжвідомчий підхід.
- **Зміст діяльності:**
 - оцінка потреб (а також мотивації, знань, навичок, ресурсів та обмежень);
 - розроблення плану ведення випадку;
 - виконання плану ведення випадку (у т.ч. розвиток потенціалу клієнта, залучення ресурсів, ведення документації);
 - кінцевий моніторинг і закриття випадку.

<http://network.org.ua/upload/iblock/a52/a524c8f8d1c2c3019098cdf9aec62ead.pdf> -
приклад координації випадку для ЛЖВ

Соціальний працівник як арбітр

- У ситуаціях, коли виникають непорозуміння за участі клієнтів, хтось третій може виконувати медіатора*. Залежно від ступеня контролю медіатора за прийнятим рішенням виділяють кілька ролей "третьої сторони" в конфлікті: третейський суддя; арбітр; посередник; помічник; спостерігач [Короткий курс лекцій з дисципліни «Конфліктологія в соціальній роботі» / http://studme.com.ua/10550324/psihologiya/metody_razresheniya_konfliktov_protseesse_sotsialnoy_raboty.htm].
- **Мета:** налагодження соціального діалогу, сприяння вирішенню конфліктів і запобігання нових.
- **Зміст діяльності:** проведення переговорів, консультацій, обмін інформацією зі сторонами та найбільш повне врахування їх інтересів.

* від лат. medius - середній

Соціальний працівник як захисник прав та інтересів клієнта

- **Мета:** відстоювання прав клієнта на одержання необхідних сервісних послуг.
- **Зміст діяльності:**
 - надання допомоги тим, хто потребує обґрунтування й одержання належної їм допомоги;
 - боротьба за реформи у законах і соціальних програмах;
 - боротьба за розширену інтерпретацію діючих правил, норм, соціальних послуг;
 - у процесі правозахисної діяльності безпосередньо в судах соціальні працівники можуть виступати в ролях: позивача (наприклад, заявляючи про нехтування батьківськими правами, погане поводження з дитиною), адвоката (пояснюючи проблеми клієнта і захищаючи його права), експерта-свідка (даючи свідчення на рівні професійного судження відносно досліджуваної ситуації); колеги судового персоналу (під час збору матеріалів та нагляду; виступаючи як уповноважений судом посередник між батьками, які розлучаються, і допомагаю чи уникнути тривалої та виснажливої суперечки щодо опікунських прав).

- Соціальний працівник може працювати на різних посадах у органах влади, громадських організаціях чи бізнес-установах, він може виконувати в ході своєї професійної діяльності різні функції, однак незалежно від посад і функцій соціальний працівник сприяє побудові ефективних комунікацій та взаємодії між різними людьми, групами людей, організаціями, секторами.

Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи: Принципи

- кожна людина є унікальною цінністю, на яку слід зважати і ставитися до неї з повагою;
- кожна людина має право на самореалізацію такою мірою, щоб це не утискати таке саме право інших людей, і зобов'язана робити внесок у добробут суспільства;
- кожне суспільство, незалежно від устрою, повинно функціонувати так, щоб забезпечити максимальні блага для всіх своїх членів;
- соціальний працівник зобов'язаний бути відданим своїй справі;
- соціальний працівник повинен присвячувати здобуті знання і навички наданню допомоги окремим особам, групам людей, громадам і спільнотам в їхньому розвитку і в розв'язанні конфліктів як між собою, так і в стосунках із суспільством та подоланні наслідків цих конфліктів;

Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи: Принципи

- соціальні працівники повинні надавати якомога кращу допомогу будь-кому, хто потребує допомоги та поради, не маючи несправедливих упереджень щодо статі, віку, непрацездатності, расової приналежності, соціального класу, походження, релігії, мови, політичних переконань або сексуальної орієнтації;
- поважати головні права людини згідно з Міжнародною Декларацією прав людини Організації Об'єднаних Націй та інших міжнародних конвенцій, що впливають з цієї Декларації;
- зберігати конфіденційність і відповідально використовувати в соціальній роботі інформацію про приватне життя навіть тоді, коли законодавство країни суперечить цій вимозі;

Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи. Принципи

- співпраця соціальних працівників з клієнтами повинна відбуватися заради найкращих інтересів останніх, водночас віддаючи належну повагу інтересам інших людей. Клієнтів усіляко заохочують до участі в роботі, й вони повинні бути поінформовані про можливі ризики і переваги запропонованого напрямку дій;
- клієнти нестимуть спільно із соціальними працівниками відповідальність за визначення плану дій, спрямованих на зміни їхнього життя. Цей принцип не виключає можливості застосування примусу, який може бути необхідним для розв'язання проблем однієї сторони за рахунок інтересів іншої, але тільки після ретельного зважування усіх претензій конфліктуючих сторін;

Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи. Принципи

- соціальна робота не сумісна із прямою чи непрямою підтримкою осіб чи груп людей, певних політичних сил чи силових структур, які пригнічують людей, застосовуючи при цьому тероризм, тортури тощо;
- рішення соціального працівника повинні бути етично обґрунтованими, опиратися на основні положення Міжнародної Декларації етичних принципів та положення Міжнародних етичних стандартів соціальних працівників, прийнятих їхньою національною професійною асоціацією.

Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи: Проблеми галузі

- Конфлікт на межі інтересів (соціального працівника та клієнта, клієнта та інших людей, конфліктуючих інтересів груп клієнтів, груп клієнтів та решти суспільства, закладу та групи клієнтів, роботодавця і соціального працівника, різних груп професійних працівників)
- Конфлікт між різними ролями соціального працівника у процесі виконання ним своїх функціональних обов'язків (як помічник клієнта, і як контролер – представник державної установи)
- Конфлікт між обов'язком соціального працівника у зв'язку із захистом інтересів клієнта та вимогою щодо ефективності і корисності

Міжнародна декларація етичних принципів соціальної роботи: Методи розв'язання проблем

- Національні асоціації соціальних працівників зобов'язані розглядати етичні проблеми так, щоб їх можна було обговорити й спробувати розв'язати під час колективних дискусій в організації. Такі дискусії повинні давати змогу окремим соціальним працівникам обговорювати, аналізувати й розглядати ці проблеми спільно з колегами, іншими експертними групами й сторонами, яких стосуються ці питання.

